

BIBLIOTEKA
X-625
Polskiego Tow. Geogr.

WIADOMOŚCI GEOGRAFICZNE

Miesięcznik poświęcony przeglądowi spraw geograficznych w Polsce i za granicą.

(REVUE MENSUELLE DE GEOGRAPHIE)

Wydawnictwo Krakowskiego Oddziału
Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Redakcja: LUDOMIR SAWICKI i WIKTOR ORMICKI

KRAKÓW-DEBNIKI, UL. BARSKA L. 41.

Wychodzi z początkiem każdego miesiąca z wyjątkiem sierpnia i września

Kraków, marzec 1926 r.

Ś. † p.

BRONISŁAW GRĄBCZEWSKI

zasłużony podróżnik po Dalekim Wschodzie, autor licznych dzieł podróżniczych i naukowych, zmarł 26. lutego 1926 r. w Warszawie.

Zmarły, urodzony w Kownatowie ziemi Kowieńskiej, pozbawiony majątku rodzinnego z powodu udziału ojca Ludwika w powstaniu r. 1863, obrał karierę wojskową, w której dosłużył się rangi generała. W r. 1875 brał udział w wyprawie do Hokandu, później w dalszych wyprawach turkistańskich. Za wyprawę do Pamiru otrzymał złoty medal od Tow. Geogr. w Petersburgu. Po r. 1896 objął funkcje urzędowe zrazu w kraju Nadamurskim, potem w Port Arturze, w r. 1903 został gubernatorem Astrachanu, wreszcie w r. 1910 osiadł na spoczynek w Warszawie. W ostatnich latach życia przystąpił do opracowania wrażeń i spostrzeżeń, zebranych w czasie podróży, i uczynił to z takim talentem i z taką sumiennością, że publikacje dotychczas wydane, jak „Kaszgaria“, „W pustyniach Raskeniu i Tybetu“, „Przez Pamiry i Hinduksus“ nie straciły na sile i budzą dotąd zainteresowanie, mimo, że odnoszą się do wypraw dawno odbytych. Niestety śmierć nie dozwoliła ś. p. generałowi Grąbczewskiemu dokończyć tej pracy i wyrwała z naszego społeczeństwa jednego z najzdolniejszych podróżników.

Cześć Jego pamięci!

O D E Z W A.

Pragnąc ześrodkować dla celów naukowych, oświatowych i dydaktycznych i zobrazować całokształt zjawisk przyrodzonych i ludnościowych ziemi krakowskiej Oddział Krakowski Pol. Tow. Krajoznawczego przystępuje do tworzenia

MUZEUM ZIEMI KRAKOWSKIEJ.

W tym celu Tow. Krajoznawcze rozpoczyna gromadzić oryginały, kopje i modele, mapy, fotografie i rysunki, wszelkiego rodzaju przedmioty i ilustracje przedstawiające geologiczny rozwój ziemi krakowskiej, jej krajobraz, florę i faunę, życie i rozwój mieszkańców od czasów najdawniejszych (prehistorja, antropologia, etnografia, sztuka ludowa, literatura, gospodarstwo i t. d.). Materiały te powinny pochodzić przede wszystkim z bliższej okolicy Krakowa t. j. z powiatów Kraków, Wieliczka, Miechów, Olkusz, Ciszaków, Bochnia, Myślenice, Wadowice.

Reprezentując zespół cech przyrodniczych i kulturalnych wymienionego obszaru, będzie Muzeum Ziemi Krakowskiej mogło służyć celom naukowym. Szczególnie silny nacisk położy ono na cele pedagogiczno-dydaktyczne i oświatowe, tak, że będzie mogło służyć w wysokim stopniu szkolnictwu krakowskiemu oraz ruchowi turystycznemu, tak rozwiniętemu w Krakowie. Starać się będzie o pobudzenie zainteresowania szerszych warstw, a zwłaszcza młodzieży szkolnej dla wiedzy o ziemi rodzinnej oraz o pogłębianie miłości kraju ojczystego przez jego poznanie.

Towarzystwo Krajoznawcze w Krakowie zwraca się do wszystkich, którym idea powyższa trafia do serc i umysłów, aby pospieszyli z pomocą w realizacji takowej. W szczególności zwraca się do Zarządów Muzeów krakowskich, aby zechciały odstąpić z posród swych zbiorów dublety, odnoszące się do ziemi krakowskiej.

Zwracamy się do młodzieży akademickiej, szkół średnich i powszechnych, a przede wszystkim do Nauczycielstwa, aby w ciągu Swych wycieczek naukowych i krajoznawczych pamiętać zechciała o zbiorze Muzeum Ziemi Krakowskiej.

Wszelkich informacji w sprawach Muzeum udziela Biuro Tow. Kraj. codziennie od godz. 4—5 w lokalu przy ul. Grodzkiej 64, II. p.; tam też przyjmuje się i kwituje wszelkie dary, depozyty i przyjmuje zgłoszenia na członków Towarzystwa.

W Krakowie, w lutym 1926 r.

Za Zarząd Krak. Oddziału Polsk. Tow. Krajozn.

<i>Dr. Ludomir Sawicki</i>	<i>Dr. Józef Żurowski</i>	<i>Józefa Taborska</i>
prof. Uniw. Jagiell. prezes.	konserwator zabytków prehistor. kustosz Muzeum Z. K.	nauczycielka sekretarz.

I. Sprawy Krakowskiego Oddziału Pol. Tow. Geogr. (*Actes de Succursale Cracovienne de la Société Polonaise de Géogr.*).

Na fachowym zebraniu Tow., odbytem w sali Instytutu Geogr. dnia 27 stycznia 1926 roku wygłosił prof. Smoleński odczyt p. t. „Stanowisko ludności polskiej na obszarze Rzeczypospolitej w świetle metody względnych przewyżek i niedoborów”. Referent przedstawił zasady metody statystycznej, mającej służyć do porównawczej oceny szansy zmian stosunku większości do mniejszości zależnie od warunków ilościowo-przestrzennych zaludnienia. Polega ona na określeniu ilości głów, o jaką pewna grupa ludności przenosi resztę na powierzchni 1 km² (względna przewyżka) lub jakiej jej brak dla zrównania się z tą resztą (względny niedobór). Wartości te są funkcją gęstości zaludnienia i procentowego udziału danej grupy — stosowanie ich jako miary porównawczej ograniczone jest pojemnością terenu. Na podstawie powyższej metody referent przedstawił stosunki ludności polskiej na obszarze Rzeczypospolitej, posługując się mapą izarytmiczną obliczonych powiatami przewyżek i niedoborów i zanalizował przestrzenne zróżnicowanie różnych stopni względnej przewagi polskiej i niepolskiej, porównyując je z zróżnicowaniem procentu Polaków. Wykazał, że jedynie tą drogą zyskać można pogląd na stosunek możliwości zmian. Wyniki ujął w formę zestawienia wielkości obszarów, odpowiadających różnym przewyżkom i niedoborom polskim, szczegółowej analizie poddał ich rozmieszczenie na tle różnic gęstości zaludnienia i istniejących tendencji wyrównawczych. Referat będzie w całości wydrukowany w „Pracach Instytutu Geograficznego U. J.”.

WALNE ZGROMADZENIE

POLSKIEGO TOW. GEOGRAFICZNEGO W WARSZAWIE

odbędzie się dnia 12-go marca 1926 roku w pierwszym terminie o godzinie 6 tej popołudniu, w drugim o godzinie 8-mej popołudniu

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Odczytanie protokołu poprzedniego Zebrania.
- 2) Sprawozdanie z działalności Towarzystwa.
- 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
- 4) Rozpatrzenie i zatwierdzenie preliminarza budżetowego.
- 5) Wybory nowego Zarządu i Komisji Rewizyjnej.
- 6) Wolne wnioski.
- 7) Odczyt profesora Lencewicza: „Współczesna Palestyna”.

II. Ruch geograficzny w świecie i w Polsce. (*Mouvement géographique dans le monde et chez nous*).

I. Personalja. (*Renseignements personnels*).

Dnia 5. lutego 1926 p. Jadwiga Kaczorowska uzyskała w Warszawie stopień doktora filozofji na podstawie pracy z geografji p. t. „Puszcza Kampinoska“.

Dnia 13. lutego 1926 uzyskała w Krakowie p. Marja Medwecka stopień doktora filozofji na podstawie pracy z geografji p. t. „Gęstość sieci wodnej w dorzeczu górnej Warty i Soły“.

Leon Lorkiewicz, pierwszy kierownik Wydziału Morskiego Państw. Inst. Meteor. w Nowym Porcie, zmarł 28. sierpnia 1925 w Krotoszynie.

II. Wykłady. (*Conférences*).

Zakopane. II. Powszechny Uniwersytet Regionalny imienia St. Witkiewicza organizuje w Zakopanem w czasie feryj wakacyjnych dwutygodniowy kurs geografji regionalnej z uwzględnieniem techniki rysowania i czytania map, terenoznawstwa oraz fotografji dla badań terenowych. Wykłady teoretyczne prowadzone będą równolegle z ćwiczeniami praktycznymi.

Warszawa. — Kurs świąteczny dla instruktorów Oświaty Pozaszkolnej, zorganizowany przez Sekcję Oświaty Pozaszkolnej przy Warszawskiej Komisji Wojewódzkiej Związku Polsk. Naucz. Szkół Powszechnych, który odbył się w dniach od 28—31 grudnia 1925 r., skupił 45 osób. Z 24 godzin wykładowych poświęcono 4 godz. na metodykę geografji i nauki obywatelskiej.

Warszawa. Polskie Towarzystwo Geograficzne. — Dnia 26 lutego wygłosił p. Martignon, profesor geografji kolonialnej w Institut de France w Warszawie odczyt na temat: „L'oeuvre français au Maroc“; dnia 5 marca p. Lauge Koch p. t.: „Okrażenie Grenlandji od północy“ (w języku niemieckim).

Warszawa. Wykłady z geografji i nauk pokrewn. w r. 1925/6. Uniwersytet Warszawski. Prof. Lencewicz: Geografja fizyczna, Geografja regionalna, Ćwiczenia z kartografji, Seminarjum geograficzne; P. Hłasko: Meteorologia ogólna; Prof. Hryniewiecki: Geografja roślin; Prof. Lewiński: Geologia ogólna i historyczna, Ćwiczenia z geologii, Seminarjum geologiczne, Hydrologja; Doc. Frankowski: Etnografja Polski, Seminarjum z etnografji Polski, Kultura materialna ludów Afryki; Doc. Poniatowski: Wstęp do etnologji; P. Stołyhwo: Antropologia, Ćwiczenia z antropologji; Doc. Dobrowolski: Rozmieszczenie geograficzne roślin lekárskich. — Wolna Wszecznica Polska: Prof. Lencewicz: Geografja fizyczna, Kartografja, Ćwiczenia z kartografji; Prof. Makowski: Geologia ogólna; Prof. Kuźniar: Bogactwa kopalne ziem Polski; Prof. Stołyhwo: Antropologia; Prof. Poniatowski: Etnologia, Rozdziały wybrane z historii kultury materialnej, Seminarjum etnologiczne; Doc. Loth: Historia odkryć geograficznych, Geografja polityczna; Prof. Gumpłowicz: Geo-

grafja gospodarcza, Antropogeografja, Geografja dróg handlowych, Repetytorjum z geografji gospodarczej. — Wyższa Szkoła Handlowa: Prof. Sujkowski: Geografja ekonomiczna ogólna, Geografja ekonomiczna szczegółowa; Doc. Loth: Geografja gospodarcza Polski.

III. Towarzystwa i czasopisma (*Sociétés et Révues*).

Berno szwajc. Z końcem r. 1925 ukazał się pierwszy rocznik „Bulletin der schweizerischen Gesellschaft für Anthropologie und Ethnologie“ za lata 1924/25. Planowane jest regularne wydawnictwo w formie rocznika.

Helsingfors. Zapoczątkowano wydawnictwo „Mitteilungen der Meteorologischen Zentralanstalt des Finnischen Staates“. Czasopismo redagowane jest w dwóch językach: fińskim i niemieckim.

Langenargen n. jez. Bodeéskiem. Pod kierownictwem dr. Schefelta założono Instytut Stowarzyszenia dla badań limnologicznych.

Liberzec. Niemieckie Towarzystwo dla badań przed- i wczesno-historycznych w Czechosłowacji wydaje jako swój organ „Sudeta“. Redakcja spoczywa w ręku dr. Preidla H.

Lipsk. Towarzystwo Niemieckich Prehistoryków rozpoczęło publikację własnego organu pod redakcją prof. G. Kosinny. Pismo nosi tytuł: „Nachrichtenblatt der Gesellschaft für deutsche Vorgeschichte“.

Lund. Założono Towarzystwo Geograficzne, które postawiło sobie za cel zajęcie się głównie geografją pd. Szwecji.

Warszawa. Akademia żałobna ku czci Stefana Żeromskiego urządzoną została dnia 4 grudnia 1925 r. staraniem Polsk. Towarzystwa Krajoznawczego oraz Sekcji Powszechnych Uniwersytetów Regionalnych Z. P. N. S. P. Akademię rozpoczął mieszany chór Lutni Akademickiej odśpiewaniem psalmu Gounoda „Nad wodami Babilonu“. Następnie przemawiali p. Al. Janowski na temat „Piękno Polski u Żeromskiego“, p. K. Górski o „Idei Polski w twórczości Żeromskiego“ oraz p. Al. Patkowski o „Ideologii regionalnej u Żeromskiego“. Na zakończenie recytował „Puszczę Jodłową“ artysta Teatru Polskiego p. Z. Nowakowski.

IV. Zjazdy (*Congrés*).

XIV. Międzynarodowy Kongres Geologiczny. W dniach 24 do 31 maja b. r. odbędą się w Madrycie posiedzenia Międzynarodowego Kongresu Geologicznego, który także w kołach geograficznych obudzi szerokie zainteresowanie. Dlatego podamy o nim szczegóły na podstawie drugiego cyrkularza Komitetu Organizacyjnego. Członkiem kongresu może być każda osoba, a tylko udział w wycieczkach jest zastrzeżony w pierwszym rzędzie delegatom oficjalnym, geologom, geografom, inżynierom-górnikom i wszystkim, którzy oddani są studjom lub zastosowaniu którejkolwiek gałęzi geologii. Wkładka 30 peseta uprawnia do udziału w posiedzeniach i w wszelkich aktach oficjalnych, do udziału w wycieczkach i do otrzymania bezpłatnego publikacyj kongresowych. Dla wycieczek

kongresowych będą przygotowane specjalne przewodniki, które uczestnicy wycieczki otrzymają bezpłatnie. Komitet Organizacyjny opublikuje z okazji kongresu wielką monografię o zasobach fosfatów i piryków w świecie.

Językami kongresu są: angielski, francuski, niemiecki i hiszpański. Prelegenci winni przed 1 kwietnia nadesłać streszczenie zamierzonego wykładu, nie przekraczające jednej strony druku. Wszelkie memorjały, rękopisy i t. d. należy skierować w dwu, na maszynie pisanych egzemplarzach do Sekretariatu Generalnego Kongresu (Instituto Geologico, Plaza de los Mostenses 2, Madrid, Espana, adres telegraficzny: Geocon, Madrid), przyczem należy informować Sekretariat, czy wykład objaśniony będzie mapami itd. Komunikat każdy ograniczony jest do 20 minut wykładu.

Głównymi przedmiotami obrad kongresu będą: 1. zapasy światowe fosfatów i piryków, 2. geologia obszarów śródziemnomorskich, 3. fauna kambrium i syluru, 4. geologia Afryki, szczególnie w stosunku do Europy, 5. kręgowce trzeciorzędowe, 6. fałdy hercynskie, 7. foraminifery trzeciorzędowe, 8. nowoczesne hipotezy metallogeniczne, 9. wulkanizm, 10. studia geofizyczne (ich zastosowanie w geologii, międzynarodowe porozumienie co do metod gravimetrycznych), 11. różne.

Przygotowania wycieczkowe wymagają nadesłania zgłoszeń co do udziału w nich pod adresem Sekretariatu. Uprawnieni do udziału są tylko członkowie kongresu, z pośród których znów tylko liczba ograniczona będzie mogła brać rzeczywisty udział. Termin zgłoszeń upływa: dla wycieczek przedjazdowych z dniem 1 kwietnia, zaś dla wycieczek, urządzanych w czasie zjazdu i po jego upływie 1 maja. Zgłoszeniem wycieczkowym powinna towarzyszyć przesyłka kwoty, ustalonej za udział w niej, a obejmującej wszelkie należności za przejazd, noclegi, wikt, napiwki i t. d.

Program wycieczek:

A 1: Cieśnina Gibraltarska-Sewilla-Algeciras-północny Mardko, 12 dni, koszta 575 pesetas, kaucja 50 pesetas, kierownictwo Marin, del Valle, Gavala, Liuas del Bosch, Fernadez Iruegas. Wyjazd z Madrytu 10 maja wieczorem, pobyt w Jeres, Santa Maria, San Fernando, Medina, samochodem do Algeciras, przez cieśninę do Ceuta, Tetuan, Gorgues, Fondak, Melilla, Calatramontana, Tres Forcas, Uixan, Gurugu, Setolazar, Malaga, Sewilla; powrót do Madrytu 22 maja wieczorem.

A 2: Wycieczka petrograficzna w góry Rona, 6 dni, koszta 400 peseta, kaucja 40 peseta, kierownictwo Orueta i Rubio. Wyjazd z Madrytu 14 maja wieczorem do Ronda (San Pedro Alcantara, Robledal, Torrecilla), Malaga (Llanos de Juanar), Sewilla, powrót do Madrytu 22 maja.

A 3: Wycieczka 10-dniowa do pokładów kruszcowych w Linares i Huelva, koszta 415 peseta, kaucja 40 peseta, kierują pp. Rubio C., Hereza i Alvarado. Wyjazd z Madrytu 13 maja, Linares, Los Guindos, La Rosa, Centenillo, Arrayanes, Huelva, Rio Tinto, Tharsis, La Rabida, Aracena, Sewilla, powrót do Madrytu 22 maja.

A 4: wycieczka 7-dniowa w dolinę Guadalquivir, koszta 315

peseta, kaucja 30 peseta, prowadzą Hernandez Pacheco, Carbonell i Novó. Wyjazd z Madrytu 16 maja rano, Cordoba, Montoro, Guadalmedlato, Pedroches, Medina Azhara, Almodoval del Rio, Sewilla, powrót do Madrytu 22 maja.

A 5: Wycieczka 12-dniowa Cordoba-Grenada-Sierra Nevada. Koszta 570 peseta, kaucja 60 peseta, prowadzą pp. Carbonell, Novo, Carandell i Gomez Luca. Wyjazd z Madrytu 11 maja rano. Cordoba, Almaden, Villaviciosa, Medina Azhara, samochodem do Cabra, Los Lancharez, Klasztor św. Matki Boskiej do Cabra, samochodem do Loja, Manzanil, Antequera, Grenada, Alhambra, Mont Veleta w Sierra Nevada, powrót do Madrytu 22 maja.

A 6: Wycieczka 2-dniowa w trzeciorzęd lądowy koło Burgos, koszta 160 peseta, kaucja 15 peseta, prowadzi p. Royo Gomez. Zbiórka 20 maja wieczorem w Burgos, Castrillo del Val, Sierra de Atapuerca, Omlillos, Miraflores, Las Huelgas, dojazd do Madrytu 23 maja rano.

A 7: Wycieczka na wyspy Kanaryjskie 17 dni, koszta 800 peseta kaucja 80 peseta, prowadzą Fernandez Navarro, Fernandez Aguilar i Mendizabal. Odjazd z Madrytu 5 maja wieczorem, Cadix. Santa Cruz de Tenerife (9 maja), Anaga, La Laguna, Orotava, Taco, Garachico, Teide (do krateru), Palma, Martin, San Antonio, Charco, Tacande, Caldera de Taburiente, Gran Canaria, Las Palmas, Cadix, Sewilla, powrót do Madrytu 22 maja wieczorem.

B 1: Kopalnia w Almaden, 1 dzień, koszta 150 peseta, kaucja 15 peseta, prowadzą Hernandez Sampelayo i Sierra. Odjazd z Madrytu 26 maja, powrót 28 maja.

B 2: Sierra de Guaderrama 1 dzień, koszta 40 peseta, kaucja 5 peseta, prowadzą pp. Obermayer i Carandell. Wyjazd z Madrytu rano i powrót wieczorem, dzień będzie później ustalony.

B 3: Trzeciorzęd kontynentalny i step Castilla, 1 dzień, koszta 50 peseta, kaucja 5 peseta, prowadzą Hernandez Pacheco E. i Hernandez Pacheco F., wycieczka samochodowa z zwiedzaniem Aranjuezu.

C 1: Zagłębienie węglowe Asturji, 6 dni, koszta 275 peseta, kaucja 25 peseta, prowadzą pp. Sancho, Ruiz Falco, Cueto, H. Sampelayo i Patac. Wyjazd 1 czerwca, Oviedo, Salas, Tineo, Langreo, Covadonga, Sierra, Ponton, Avoles, San Esteban, Gijon, Bilbao, Madryt (8 czerwca).

C 2: Pokłady w Bilbao, 3 dni, koszta 200 peseta, kaucja 20 peseta, prowadzą pp. Sampelayo i Rotaecche. Przyjazd do Bilbao z Madrytu lub z wycieczki C 1 dnia 8 czerwca wieczorem, La Orconera, Altos Hornos, Morro-Nunez-Malespera, Abandonada, Gorniz i Guernica, odjazd do San Sebastian lub Madrytu 11 czerwca.

C 3: 11-dniowa wycieczka do pokładów potassowych Katalonji i centralnych Pireneów, koszta 475 peseta, kaucja 45 peseta, prowadzą pp. Faura i Marin. Odjazd z Madrytu 1 czerwca wieczorem, Barcelona, Tibidabo, Monserrat, Manresa, Souria, Sallent, Cardona, Solsona, Artesa, Oliana, Montsech, Villanueva de Meyá, Tremp, Arrolas, Terradets, San Antonio, Isona, Esterrí de Aneo, Colgats, Gerri de la Sal, Arran, odjazd do granicy francuskiej pod Pont de Roi lub Barcelony 12 czerwca.

C4: Pokłady potasowe Katalonji i Pireneje wschodnie, 10 dni, kosztą 400 peseta, kaucja 40 peseta, prowadzą pp. San Miguel de la Camara, Bataller, Marin i Larragan. Pięć pierwszych dni wspólnie z wycieczką poprzednią, potem z Cardona do Balsareny, Berga, Figols, Valcebre, Guardiola, Ripoli, San Juan de las Abadesas, Olot, Montsacopa, Noc den Coll, Montsacopa, Santa Pau, Bosch de Tosca, Castellfullit, Banolas, odjazd 11 czerwca do Barcelony lub Gerony.

C5: Wycieczka 11-dniowa na Baleary, kosztą 430 peseta, kaucja 40, prowadzą pp. Darder, Cincunegui i Fallot. Pierwsze trzy dni jak w wycieczce C3 i C4, przejazd z Barcelony do Mallorca, San Onofre, Felanitx, Puig de San Salvador, de San Nicolau, de San Envestida, Porto Cristo, Hams, San Lorenzo, Puig de San Corp, Arta, Santa Margarita, Pollensa, San Vincente, Lluch, Bonnavé, Soller, Valdemosa, Benalbufar, Estallens, Andraixt, Bover, Palma, powrót 12 czerwca do Barcelony.

Zjazd Sekcji powszechnych uniwersytetów regionalnych Związku polskiego nauczycielstwa szkół powszechnych obradował w dniu 31 stycznia br. Zjazd zajął się programem pracy na rok bieżący i powziął uchwałę w sprawie popularyzacji i ochrony „Puszczy Jodłowej”. Uchwałą tą powołany został do życia „Komitet Obrony Puszczy Jodłowej”, którego zadaniem byłoby: a) zorganizować oddziały propagandowe o krajoznawczym i historycznym charakterze w większych miastach polskich oraz szkołach na terenie sandomiersko-kieleckim; b) zorganizować wszechstronną propagandę prasową, poświęconą opiece nad Puszczą Jodłową; c) interwenjować w Państwowej Komisji Ochrony Przyrody w kierunku rewizji dotychczasowego stanowiska w sprawie rezerwatu w Świętokryśkiem. Odnośnie co do programu pracy na najbliższą przyszłość akceptowano 1) kurs geograficzny w Zakopanem (od 15 do 31 lipca), organizowany przez Powszechny Uniwersytet Regionalny im. Stanisława Witkiewicza, z włączeniem weni cyklu wykładów poświęconych Stanisławowi Witkiewiczowi; 2) wycieczki naukowe: etnograficzną w Sadecczyznę, przemysłowo-gospodarczą na Góry Śląsk i na Śląsk Cieszyński oraz regionalno-krajoznawczą do puszczy Kurpiowskiej. (Program zjazdu był nader bogaty; powyższe streszczenie uwzględnia momenty wyłącznie geograficzne).

Moskwa. W dniach od 17 do 24 maja 1915 odbył się pierwszy kongres Geofizyków Z. S. S. R. Wzięło w nim udział 511 uczestników. Wygłoszono 335 referatów treści naukowej i organizacyjnej. W zakresie organizacji zajmowano się szczegółowiej urządzeniem służby geofizycznej w Z. S. S. R.

Rzym. Międzynarodowy Kongres Leśniczy ma się odbyć w maju 1926 r. w Rzymie. Kongres organizują Międz. Inst. Rolniczy oraz Rząd włoski. Prace Kongresu odbywać się mają w 4 sekcjach: I. Statystyka, polityka, ekonomja, ustawodawstwo i szkolnictwo leśne. II. Handel i przemysł drzewny. III. Techniczne zagadnienie leśnictwa i użytkowania lasu. IV. Ochrona gór, walka z potokami górskimi, choroby roślin, łowiectwo. Dla zorganizowania udziału Polski zawiązał się osobny Komitet.

Rzym. Z końcem września 1926 r. odbędzie się *XXII. Międzynarodowy Kongres Amerykanistów*. Według uchwalonych w r. 1900 statutów zadaniem kongresów amerykańskich wogóle jest historyczne i naukowe poznanie całego kontynentu obydwóch Ameryk wraz z ludnością.

Komitet organizujący XXII-gi zjazd ustalił następujący program: I. Rasy autochtonne Ameryki: ich pochodzenie, historia, geograficzne rozmieszczenie, właściwości fizyczne, mowa, cywilizacja i zwyczaje. II. Pomniki starożytności: archeologia amerykańska. III. Historia odkryć europejskich i opanowanie Nowego Świata.

Prezydentem Komitetu organizacyjnego (wykonawczego) jest prof. Giannini Amedeus. Adres głównego biura: Istituto Cristoforo Colombo, Roma, Via Nazionale 251.

Tokio. W r. b. planowane jest odbycie III. naukowego Kongresu Panpacyficznego. Program przewiduje 3 zebrania plenarne, z tych dwa poświęcone oceanografii fizycznej i biologicznej oceanu Spokojnego, podczas gdy na trzecim stałaby na porządku dziennym tektonika Pacyfiku i obszarów przyległych.

V. Ekspedycje. (*Expéditions*).

Polska podróż naukowa do Dobruży. Prof. Sawicki z Krakowa organizuje jako pierwszą, pod względem technicznym i metodycznym próbą podróż naukową przy pomocy samochodu ekspedycyjnego „Orbis” wyprawę do Dobruży, która wyruszy około 20 marca b. r. i wróci w pierwszych dniach maja. Grono uczestników tej podróży obejmuje poza prof. Sawickim, który prowadzić będzie badania morfologiczne, ew. stację meteorologiczną, oraz badania ludnościowe i gospodarcze, botanika dra Marjana Sokołowskiego, brata jego geologa Stanisława Sokołowskiego, szofera Jana Szeina oraz prawdopodobnie geografa rumuńskiego, który wywiezie służąc będzie m. i. jako tłumacz. W czasie tej podróży grono podróżników ma także zamiar wejść w bliższy kontakt z pokrewnymi fachowcami Rumunii. Oparte na doświadczeniach podróży rumuńskiej wybiera się grono podróżników w drugiej połowie czerwca na podróż trzymiesięczną do Laponii fińskiej i szwedzkiej, przyczem dokonany będzie objazd całego morza Bałtyckiego.

Duńska ekspedycja etnograficzna i geograficzna do Ameryki podbiegunowej zwiedziła od r. 1921 do końca r. 1924 pod wodzą Knud Rasmussena obszary na półn.-zach. od zatoki Hudsonskiej, półwysep Melville, Barren Grounds, półw. Boothia oraz przyległe okolice, gdzie biały człowiek rzadko dociera. Jest przypuszczenie, że odkryto pierwotną siedzibę Eskimosów. Rozróżniono również 2 warstwy kultury — jedną odnoszącą się do większej i dzisiaj wygasłej rasy Tornitów, którzy zamieszkiwali stałe zimowe siedziby, zbudowane z fiszbinu i torfu, a umieszczone na wyniosłościach, jak gdyby na linii wybrzeża, z której ocean odstąpił o 30 do 40 stóp. Późniejsza warstwa kultury jest reprezentowana przez dzisiejszych Eskimosów.

W Barren Grounds między Chesterfield Inlet i Yathkied Lake jest pięć szczepów eskimoskich, z których 2 zamieszkuje wiosną

i latem wybrzeże, 3 zaś pozostałe są szczepami lądowymi. Jedynymi środkami egzystencji jest dla nich polowanie na karibu i łowienie łososi. Kamienne chaty są nieznane, a chaty ze śniegu są nieopalone z powodu braku tranu. Odżywianie się tych szczepów bardzo nieregularne; śmierć głodowa jest bardzo częsta, zdarzają się także wypadki ludożerstwa. Śpiewy, legendy i folklor zebrane przez ekspedycję również przedstawiają materiał bardzo wartościowy. Głównym bóstwem Eskimosów jest Nuliajuk, potężna bogini łowów, żyjąca na dnie morza.

Pomiędzy szczepami na wschód od Chesterfield Inlet morderstwa są powszechne, częścią wskutek oskarżeń o czary, częścią skutkiem rywalizacji o kobiety, których niezwykle mała liczba jest spowodowana duszeniem niemowląt płci żeńskiej. Liczne podobieństwa i związki dadzą się wykazać pomiędzy Eskimosami, zamieszkującymi obszary przez ekspedycję obecnie badanymi, a plemionami eskimoskimi na Grenlandji i Alaszcze.

Zdobycie szczytu Logan. Góra Logan, położona w Jukon na terytorjum kanadyjskim (33 km na zachód od granicy Stanów Zjednoczonych), a wysoka 6050 m, jest najwyższym szczytem Kanady, a po Mac Kinley w Alaszcze (6190 m) drugim szczytem Ameryki północnej. Pozatem Logan stanowi centrum jednego z największych masywów lodowych (lodowiec Seward i Malaspina o powierzchni 3885 km², łapa lodowcowa, dochodząca do morza, jest szeroką na 98 km).

Wyprawa, przedsięwzięta z inicjatywy Amerykańskiego Klubu Alpejskiego i urzędu geodezyjnego, osiągnęła szczyt po 23 dniach. Temperatura w czasie dnia wynosiła 15·5° C, w nocy dochodziła do 37° C poniżej zera.

VI. Zakłady naukowe. (*Instituts scientifiques*).

Stację meteorologiczną na Babiej Górze otwarto 1 listopada 1925 w schronisku P. T. T. Stacja jeszcze nie posiada kompletne uposażenia w przyrządy meteorologiczne.

Działalność Wydziału Morskiego w Nowym Porcie. Wydział Morski P. I. Meteorol. mieści się w Nowym Porcie w gmachu własnym. Prowadzona jest tu stacja meteor. I. rzędu, wydająca mapy synoptyczne dla wybrzeża polskiego. Prognozy i ostrzeżenia przed burzami rozsyła się do 10 ostrzegalni morskich: Gdynia, Oksywia, Puck, Karwia, Rozewie, Chałupy, Chłapowo, Kuźnica, Jastarnia i Hel. W budynku mieści się radiostacja nadawczo-odbiorcza, laboratorium sprawdzeń narzędzi morskich, dział synoptyczny, kartograficzny, wydawniczy, pracownia mechaniczna, ciemnia optyczna, biura i mieszkanie 3 pracowników i kierownika. Personal fachowy składa się z 7 osób. Z wybudowaniem portu w Gdyni zostanie wzniesiony specjalny budynek, gdzie się Wydział Morski przeniesie.

Stulecie obserwatorium astronomicznego w Warszawie (1825 do 1925). Ukończona w r. 1825 budowa gmachu obserwatorium astronomicznego w Warszawie, dzięki energii ówczesnego profesora Fr. Armińskiego, prowadzoną być miała według planów króla

Stanisława Augusta. Regularne obserwacje rozpoczęto w r. 1829 po ustawieniu i uregulowaniu instrumentów. Ostatnim (dymisjonowanym w r. 1869) dyrektorem Polakiem był Jan Baranowski. Stanowisko jego, zajęte w tymże roku przez prof. Wostokowa, pozostało aż do roku 1915 w ręku Rosjan, mimo, że przez cały czas pracowali w obserwatorium wybitni uczeni Polscy.

Zbiory Zakładu Geograficznego Uniw. Warszawskiego. Biblioteka Zakładu zawiera 2.504 tomy, przyczem rozpada się na następujące działy: a) biblioteka podręczna, zaopatrzona w słowniki, bibliografie, skorowidze, atlasy i t. p. wydawnictwa, będące w ciągłym użytku; b) biblioteka zasadnicza, złożona z dwu grup książek: dotyczących geografii ogólnej i dotyczących geografii regionalnej, przyczem w ostatniej więcej, niż połowę stanowią prace, dotyczące Polski; c) roczniki czasopism. Obecnie nadchodzi do Zakładu kilkanaście czasopism. Zakład posiada zbiór map, złożony z około 3200 arkuszy, głównie topograficznych map, dotyczących Europy. Zarówno książki, jak i mapy pochodzą w znacznej mierze z darów i z wymiany za wydawnictwa Zakładu.

Ze statystyki czytelnictwa okazuje się, że w ciągu roku czytanych bywa od 20—30% ogółu książek. Zakład posiada komplet przyrządów do zdjęcia topograficznego (2 stoliki z alidadami, teodolit, łąty, tyki, taśmy miernicze i inne) i przyborów do rysunków kartograficznych.

VII. Literatura (*Littérature*).

Literatura polska (*Littérature polonaise*):

Polska. — Różne (*Pologne, Divers*).

(Dalszy ciąg. — *Continution*).

Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Balneologicznego, Kraków, 1925, t. IV, str. 320.

P. M., Vasco de Gama, *ibid.* 1925, z. III, str. 117—119.

Rocznik Statystyki Rzeczypospolitej, Warszawa, Gł. U. S. 1925, Rok wyd. III, 1924, 4°, str. 289.

Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Krakowie, *Annales de la Société Géologique de Pologne à Cracovie*. Wydany z zasiłku Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, t. II, za 1923/24, Kraków, Orbis, 1925, 112 str.

S., Łodzią z Poznania do Warszawy, *Wioślarz Polski* 1925, Nr. 5, str. 117—149.

Sperczyński Władysław, Miłoślaw, *Orli Lot*, 1926, 13/4.

Stachy A., O obliczaniu daty święta Wielkiej Nocy, *Przyr. i Techn.*, 1925, z. IV, str. 165—174.

Szachówna Maryla, Wrażenia z wycieczki na Polesie, *Wioślarz Polski*, 1925, z. 3, str. 77—79.

Szpołański Tadeusz, Wewnętrzne czynniki rozwoju Polski, Warszawa, Zarząd Główny Tow. Robotn., 1925, str. 32.

Tmocki Teofil, Słowiańskie rzeki w Europie, *Przyczynek do starożytności słowiańskiej*, Kraków, Druk. U. J., 1925, 8°, str. 225.

Woźnowski Mieczysław, Czeremoszem do Żabiego, Orli Lot, 1926 (1/2), 18—20.

Żelechowski W., Czwarty Zjazd Geologów polskich we Lwowie 1924, Le quatrième congrès des Géologues polonais à Lwów, 1924, Czasop. geogr. (Revue consacrée de l'enseignement de la géogr.) 1925, z. III. (1—2), str. 127—135.

Z., 1. Międzynarodowy Kongres antropologiczny w Pradze. Drugi ogólny Zjazd Międzynarodowej Unji geodetycznej i geofizycznej w Madrycie, Przyr. i Techn., 1925, z. VI, str. 281—282.

Polska literatura ogólnogeograficzna i o krajach obcych. — (*Littérature polonaise de géographie générale et des pays étrangers*).

Geografja ogólna (*Géographie générale*).

Domaniewski Janusz, Zoologja, Warszawa, Arct, 1925, wyd. IV, str. 218 + 1 mapka zoogeograficzna.

Gądzikiewicz W., Biologiczne badanie wody, Przyrodnik 1925, II, z. 7—8, 4 rys.

God., Reguła Bergmanna (Wzrost wielkości zwierząt ciepłokrwistych w miarę posuwania się od stref ciepłych ku zimnym), Przyroda i Technika, 1925, z. VII, str. 316—317.

Ilustrowana Encyklopedia Trzaski, Ewerta i Michalskiego pod redakcją dr. Stanisława Lama, p. recenzje Mizelińskiego Aleksandra, Przyjaciel Szkoły, 1925, nr. 19, str. 545—548.

Jakubski Antoni, Z tajemnic życia, Stosunki i zależność organizmu od otoczenia, Poznań, Druk. Uniw., 1925, 124 str.

Janiszowski T., Handel międzynarodowy w I półroczu 1925, Przemysł i Handel, 1925, str. 1328—1330.

Janiszowski T., Przegląd handlu międzynarodowego w III kwartale 1925 r., Przemysł i Handel, 1926, z. 1, str. 29—31.

L. S., Postępy i zmiany w produkcji światowej ropy naftowej, Przyr. i Techn., 1925, z. VI, str. 277—278.

N. W., Odżywianie się u różnych narodów, ibd., 1925, z. VIII, str. 365.

Pazdro T. Zdzisław, O wieku ziemi, Przyr. i Techn. 1925, z. IX, str. 395—403.

Siedlecki M., Morze jako przedmiot badań, Przyrodnik, 1925, II, z. 6—8, 4 rys.

Stein A., Wydobycie węgla kamiennego w głównych państwach węglowych w marcu 1925 r., Przemysł i Handel, 1925, z. 27, str. 899—900.

Stein A., Wydobycie węgla kamiennego w głównych państwach węglowych w kwietniu 1925 roku, ibd., 1925, z. 30, str. 998—999.

Stein A., Wydobycie węgla w głównych państwach węglowych w czerwcu 1925 roku, ibd., 1925, str. 1443—1445, Międzynarodowy rynek węgla w II kwartale 1925 roku, ibd., str. 1448—1450.

Stein A., Wydobycie węgla kamiennego w głównych państwach węglowych w sierpniu 1925 r., z. 49, str. 1609—1612.

Światowa produkcja kawy w r. 1924/25, ibd. 1925, z. 26, str. 875—875.

Umiasowski R., Granice polityczne, naturalne i obronne, Biblj. Geogr. Orbis, I 2, Kraków 1926, 140 str.

W., Spór graniczny włosko-egipski, spory graniczne w Ameryce południowej, Przyr. i Techn., 1925, z. VI, str. 175.

Witkowski Stanisław, Historjografja grecka i nauki pokrewne (Chronografja, Biografja, Etnografja, Geografja), Akad. Umiej., 1925, Kraków, 8°, str. XVI + 293.

Z., Jeziora na kuli ziemskiej, Przyr. i Techn., 1925 roku, z. VI, str. 275—276.

Z. P., Drżenie ziemi, ibd., 1925, z. VII, str. 318.

Zierhoffer A., Skorupa ziemi i izostazja, ibd., 1925 roku, z. VI, str. 241—247.

Europa (*Europe*).

a. a., Powstanie platformy podmorskiej w zatoce Biskajskiej, Przyroda i Technika 1925, z. IX, str. 419—429.

A. C., Skąd bierze ciepło „piec Europy“, ibd. 1925, z. VI, str. 276.

Brygiewicz B., Rosyjskie rudy żelazne, Przemysł i Handel 1925, z. 25, str. 836—838.

Cynarski Jan, Łotwa współczesna, Warszawa, Gebethner i Wolff, 1925, str. 160, 2 mapy, 18 ilustr.

Czaplicki J., Szwajcarja w r. 1924, Raporty Gospod. Placówek Zagran., Warszawa, Min. Spr. Zagran., 1925, z. 4, str. 23.

Fleszarowa R., Z dalekiej północy, Przyroda i Technika 1925, z. VIII, str. 337—344.

Eksport drzewa litewskiego a port kłajpedzki, Przemysł i Handel 1925, z. 48.

Gregor J. Ing., Mapa Wysokých Tater 1:50.000, Brno-Pisa 1924, II wyd. 60 × 53 cm. Cf. P. Przegl. Kartogr., La Revue cartographique polonaise 1924, I, Nr. 7—8, str. 337, Wąsowicz J. (recenzja).

Handel zagraniczny Belgji w r. 1924, Przemysł i Handel 1925, str. 1309.

Kaczkowski J. P., Holandja w r. 1923, Raporty Gospod. Konsulatów Rzpltej Polskiej, Nr. 5, Warszawa 1924, str. 93.

Komierowski K., Wielka Brytanja w r. 1924, Rap. gospod. plac. zagran., Min. Spr. Zagran., Warszawa, 1925, Nr. 3, str. 28.

Kozłowska Aniela, Z masywu Centralnego Francji (Sur le Massif Central de la France), Czasop. geogr. (Revue consacrée de l'enseignement de la géogr.) 1925, III, (1—2), p. 103—112.

Kuczewski Wł., Rynek niemiecki a huty żelazne, Przemysł i Handel 1925, z. 26, str. 856—858.

Kurnatowski Jerzy, Zagadnienie Prus Wschodnich, Warszawa, Gebethner i Wolff, 1925, str. 26.

Lubowicki J., Rosyjska produkcja złota, Przemysł i Handel 1925, z. 25, str. 843.

Menotti Corvi Antoni, Italia współczesna, rec. patrz Przemysł i Handel 1925, str. 1362.

Niemiecki handel zewnętrzny węglem w pierwszym półroczu 1925 r., *Życie gospod. Polski i Niemiec oraz Rynki wsch. Europy*, Królewiec, z. 6, str. 3.

Ostrzycki J., *Polityka naftowa Francji, Przemysł i Handel 1925*, z. 29, str. 967—971.

Premik Józef, *Kilka uwag o dyluwjalnem zlodowaceniu Tomor'u w południowej Albanji (Quelques remarques sur la glaciation quaternaire du Tomor en Albanie méridionale)*, *Rocznik Polsk. Tow. Geolog. w Krakowie (Annales de la Société Géologique de Pologne à Cracovie)*, II. Kraków, Orbis, 1925, str. 49—69.

Przemysł bawełniany w głównych państwach 1913 i 1925 r. (*Industrie cotonnière dans les grandes puissances 1913 et 1925*), *Czasop. geogr. (Revue consacrée de l'enseignement de la géogr.)* 1925, III. (1—2), str. 123.

Rosiński Bolesław Ks., *Wyspa Kreta przedhistoryczna i współczesna pod względem antropologicznym (L'île de Crète préhistorique et contemporaine, essai anthropologique)*, *Kosmos* 1925, z. II-III, str. 584—637.

Rozwój handlu zagranicznego w krajach Wschodniej Europy, *Życie Gospod. Polski i Niemiec*, Gdańsk 1925, Nr. 9, str. 4.

Skala życia ludności angielskiej, *Przemysł i Handel 1925*, str. 1331.

Stankiewicz Z., *Z wycieczki szkolnej do Rumunji, „Sprawy Tow. N. S. W.”* 1925, z. 17—19.

Studnicki Wład., *Podłoże gospodarcze współczesnej Europy*, *Przemysł i Handel 1926*, z. 1, str. 26—29.

Szafer Wład., *Z lasów Północnej Szwecji (Szkic z podróży naukowej do Skandynawji)*, Kraków 1925, *Odb. z „Sylwana“ za wrzesień-październik 1925*, str. 16.

T. W., *Turbiny wodne w Europie i Afryce, Przyroda i Technika 1925*, z. VI, str. 273—274.

Teisseyre H., *O wahaniach amplitudy przebiegu dziennego temperatury w Skandynawji (Variation de l'amplitude diurne de la température dans le pays Scandinaves)*, *Kosmos* 1925, z. I, str. 65 do 95.

Transporty drogowe i kolejowe w Anglii, *Przemysł i Handel 1925*, z. 29, str. 876.

Turistická mapa Vysokých Tater 1:75.000, Praha-Smichov-Chytel 1923, III, wyd., wyk. Voj. Zemep. Ustav 47×38 cm, cf. P. *Przegl. Kartogr. (La Revue cartographique polonaise)* 1924, I. Nr. 7—8, str. 328, Wasowicz J. (recenzja).

Wróblewski Józef, *Problem naftowy w Niemczech*, *Przemysł i Handel 1925*, z. 49, str. 1607—1609.

Wydajność produkcji rolnej we Francji, *Przemysł i Handel 1925*, str. 1330.

Wzrastająca wymiana towarowa między Niemcami a krajami Wschodniej Europy, *Życie gospod. Polski i Niemiec*, Królewiec 1925, z. 7, str. 1—2.

Zieliński Stan., *Niemcy w r. 1924, Raporty gospod. placówek zagran.* R. P. Nr. 6, Warszawa, Min. Spr. Zagran., 1925, str. 126.

Znaczenie żeglugi na Rodanie dla Francji, Przemysł i Handel 1925, z. 48.

Żukowski P., O Anglii, Poznań 1925, str. 42.

Azja (Asie).

Dybowski B. i Grochmalicki J., Przyczynki do znajomości mięczaków jeziora Bajkalskiego (Contributions à la connaissance des Mollusques du lac Baical), Kosmos 1925, z. II-III, str. 819—886.

Grąbczewski Bronisław, W pustyniach Raskiemu i Tybetu, „Podróże gen. Br. Grąbczewskiego“, t. III, Warszawa, Gebethner i Wolff, 1925, str. 240, 74 ilustr. i mapa.

K. Wł., Węgiel i żelazo w polityce Japonji, ibd., 1925, z. 27, str. 898—899.

Kowalski Tadeusz, Turcja powojenna, Lwów, Ossolineum, 1925, 8°, XII + 189 str., 30 tabl.

Makarczyk Janusz, Przez Palestynę i Syryję (Szkic z podróży), Warszawa, Gebethner i Wolff, 1925, str. 114.

Matecki Kazimierz, Wśród Sartów, Kraków, Orbis, 1925, 52 str.

Marcinowska Jadwiga, W upalnym sercu Wschodu, Wrażenia z podróży po Egipcie, Indjach, Cejlonie, Jawie, Lwów, Książnica-Atlas, 1925, 8°, 246 str. × 40 ilustr.

Melcer-Rutkowska Wanda, Turcja dzisiejsza, Warszawa, Biblioteka dzieł wyborowych, 1925, str. 158.

Polackówna Marja, Wyprawa na Ewerest (według sprawozdań uczestników wypraw, drukowanych w Geographical Journal 1922—1925 r.), Przym. i Techn. 1915, z. III, str. 97—110.

Produkcja ropy w Azerbejdżanie, Przemysł i Handel 1925, str. 1358.

S. P., Australopithecus africanus, Przym. i Techn. 1925, z. VI str. 267—269.

Smolik, Wśród wyznawców Burchan-Buddhy, Kraków, Orbis, 1925 r.

St. K. B., Stacje meteorologiczne na Pamirze, Przym. i Techn. 1925, z. IV, str. 179—180.

Z., Badania w Mongolji, ibd. 1925, z. V, str. 223.

Zuber Stanisław, Najnowsze poglądy na historję morza Kaspijskiego, Sprawozd. odczyt., Kosmos 1925, z. 1, str. 396/397.

Afryka (Afrique).

a. a. Rybołówstwo na wyspie Reunion, Przym. i Techn. 1925, z. IV, str. 180.

Gadomski Adam, Z morfologii pustyni Libijskiej i Arabskiej (La morphologie du Désert de Libye et du Désert Arabe), W oazie Fayum (L'oasis de Fayum), Czasop. geogr. (Revue consacrée de l'enseignement de la Géogr.), 1925, III, (1-2), p. 143—153.

Gorczyński Władysław, Kilka wyników z wypraw aktywnometrycznych polskich do strefy równikowej i do oaz Sahary, O. z Rocznika Astronom. Obserw. Krak., Kraków, 1925, str. 10.

Lerouge R. ks., Fetyszizm w Gwinei Francuskiej, Misje Katolickie 1925, z. 7, str. 316—322.

P., Wędrówki zwierząt morskich w kanale Sueskim, *Przr. i Techn.* 1925, z. VI, str. 270—271.

Pawłowski Stanisław, Geograficzny krajobraz północnej części oazy Kharga (Le paysage géographique de la partie septentrionale de l'oasis Kharge), *Czasop. geogr. (Revue consacrée de l'enseignement de la Géogr.)*, III, (1—2), p. 18—38.

Pawłowski Stanisław, Nieco o delcie Nilu i o sposobach jej nawodniania, *Przyroda i Technika* 1925, z. X, str. 433—441.

Żelechowski Władysław, Wycieczka Międzynarodowego Kongresu Geografów do oazy Kharge (Une excursion du Congrès International de Géographie à l'oasis Charge), *Rocznik Polsk. Tow. Geolog. w Krakowie (Annales de la Société Géologique de Pologne à Cracovie)*, II, Kraków, Orbis, 1925, str. 85—93.

Ameryka (Amérique).

a. a., Solonośne obszary Peru, *Przr. i Techn.* 1925, z. VIII, str. 372/373.

H. N., Rozwój gospodarczy Argentyny, *Przemysł i Handel* 1925, z. 26, str. 874—895.

Handel zagraniczny Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w I kwartale r. b., *ibid.* 1925, str. 1416.

Hutnictwo żelazne Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w r. 1924, *ibid.* 1925, z. 25, str. 842—843.

N. C., Pochodzenie Indian Ameryki, *Przr. i Techn.* 1925, z. IX, str. 415—417.

Siemiradzki, Zdobycze paleontologiczne Chicagowskiej wyprawy naukowej do Boliwji, *Kosmos* 1925, z. I, 354—355.

Słonimski Antoni, Pod zwrotnikami, *Dziennik okrętowy*, spisany w podróży do Brazylii, Warszawa, Gebethner i Wolff 1925, str. 156.

Sprawa wyczerpania się amerykańskich złóż naftowych w świetle Amerykańskiego Instytutu Naftowego, *Przemysł i Handel* 1925, str. 1477.

Oceanja, morza i kraje polarne (Océanie, les océans et pays polaires).

Arctowski Henryk i Zych Stanisław, O wahaniach temperatury na Nowej Zelandji w latach 1910—1919 (Sur les variations de la température observées dans la Nouvelle Zelande pendant les années 1910—1919), *Kosmos* 1925, z. II-III, str. 490—529.

j. w., 1. Angielska wyprawa naukowa na połudn. Atlantyk, 2. Niemiecka wyprawa Arktyczna, *Przr. i Techn.* 1925, z. VIII, str. 377/378.

J. W., Zatargi terytorjalne na biegunie północnym, *ibid.* 1925, z. IV, str. 179.

Rostkowski Tadeusz, Lody oceanu Arktycznego ich powstawanie i wędrówka (Les glaces de l'Océan Arctique, leur commencement et leur mouvements), *Czasop. Geogr.* 1925, III, (1—2), p. 153—163.